

MÉNES ANDRÁS

Könyv Eurázsia felemelkedéséről¹

A szerző, Bruno Maçães portugál politikus és politológus, aki párosítani képes a gyakorlatot az elmélettel. Ez a sajátosság hatja át a könyvét, amelyben ama véleményének ad hangot, hogy a következő évek-évtizedek már nem egy-egy földrész évei lesznek. Eurázsia lesz az új politikai-gazdasági hatalom. Ugyanakkor óva int a leegyszerűsítésektől, mert Eurázsia bonyolult világ. Ez ama földrajzi terület, ahol kultúrák és politikai rendszerek élnek egymás mellett, gyakran keverten is. Ennek ellenére ez az egyesülésre szánt kontinens meghatározója lesz a következő évtizedeknek. 1945 után az európai országok azzal szembesültek, hogy a világpolitika vezető hatalma áthelyeződött a tengerentúlra, az Egyesült Államokba. A szerző szerint jelenleg egy ilyenforma hatalmváltás van folyamatban, ami Kína felemelkedésével jár. Ennek eredménye lesz Eurázsia felértékelődése, mivel Kína pénzügyi befektetéseivel eurázsiai koncepcióban gondolkodik. Ennek kézzel fogható bizonyítéka az Egy övezet, egy út kezdeményezés. Kína és Oroszország már az eurázsiai korszak ajtajában áll, és a szerző szerint ezentúl észszerű lesz a két földrészt egyként kezelni.

A könyv első része azt boncolgatja, hogy miért van Európa és Ázsia fogalmilag kettéválasztva. Az új szuperkontinens helyét keresve az új világban azt is megállapítja, hogy az Ázsia és Európa közötti választóvonal mindig meghatározhatatlan volt. Voltaire elmékedéséből kiindulva rámutat arra a tényre, hogy az Azovi-tengerhez érve már nehéz eldönteni, hol kezdődik Európa és hol Ázsia. Az író e gondolatba kapaszkodva megy tovább, és arra a következtetésre jut, hogy a két földrész megosztottsága nem annyira térbeli, hanem időbeli. Európa az ipari forradalmak idején nagy léptekkel haladt a modernizáció és a haladás útján, de napjainkban már azt tapasztaljuk, hogy ez a lemaradás behozható. Figyelmet érdemel az is, hogy a különböző fejlettségű és kultúrájú társadalmak milyen utat kívánnak bejárni a modernizáció világa felé. Európa ezt az utat járta évti-

¹ Bruno Maçães: *Eurázsia hajnala – Az új világrend nyomában*. Budapest, Pallas Athéné Könyvkiadó, 2018. Fordította: Balla Árpád, Módis Dóra.

zedek óta, Ázsia pedig a tradíciókba burkolózott. A fejlődés azonban Európán kívül felgyorsult, s következésképp a különbségek kezdenek eltűnni. A szerző egyetért Francis Fukuyamával abban, hogy napjainkban a Föld országai más-más utakon haladnak a modern társadalom felé, amelyek eltérő víziókat követnek.

A szerző kimutatja, hogy amikor Oroszország és Kína kifejlesztette a közös megaprojektjét – az Egy övezet, egy út kezdeményezést –, volt egy meghatározó akaratuk: igazolni az Európai Unió számára, hogy az európai integrációs erőfeszítés gyenge. Az általuk közösen elképzelt eurázsiai szuperkontinensnek három meghatározó területe lenne: egy nyugaton, egy keleten és egy a centrumban. E három terület egymás nélkül elképzelhetetlen, és e helyzetben Moszkva közelebb áll Pekinghez, mint Berlinhez. Kínának mindez igen előnyös, mert így hozzáférhet az áhított orosz nyersanyagokhoz, azok révén pedig hatalmas politikai befolyáshoz juthat a világban. A szerző szerint ez a tény az egyik kulcs Eurázsia felemelkedésének megértéséhez. Azt is hozzáteszi, hogy az eurázsiai integráció mást jelent Kína, mást Oroszország és mást Európai Unió számára. Az unió kis országai kénytelenek szorosabban együttműködni, különben nem lehetnek egyenrangú partnerek Indiával vagy Kínával.

A könyv második felében a szerző az utazásain keresztül ad geopolitikai körképet Euráziáról. Sokfelé ellátogatott, elbeszélgetett számos helyi lakóval. Az ő világnézetüket mutatja be a keletkező szuperkontinensről. Az utazás első állomása Azerbajdzsán. Ott egy helyi építésszel beszélgetett, aki szerint Baku az igazi eurázsiai város. Nemcsak geopolitikai, de építészeti értelemben is, mert itt keverednek az európai és az ázsiai építészeti stílusok, és ez komoly hatással van a város kultúrájára, szociális életére. Szerinte Európa és Ázsia valódi egymásnak paradox jelenség, két elkülönült világ egy közös földrészen. Keletnek és Nyugatnak kell valahol találkoznia a térben; a nagy probléma, hogy melyik ez a hely. A következő úti cél Kína nyugati tartománya, az ujugrok lakta Hszincsiang Autonóm Régió volt, amelynek a belpolitikai konfliktusait is beleszámítva hatalmas szerepe lesz az Egy övezet, egy út projekt kivitelezésében. A könyv következő, második fejezetében a kínai álom révbejutásáról olvashatunk. A kínai siker kulcsát a szerző Kína digitalizációjában találja meg. Ebben Kína olyan szintre jutott, ahol a digitális és a fizikai világ majdnem összeforr. Kérdései: fel tud-e zárkózni Kína a nyugati világhoz; ha felzárkózik, leáll-e

a fejlődése; túllépi-e fejlődésében a Nyugatot, milyen hatással lesz mindez a kínai társadalomra, és milyen hatása lesz Kína külpolitikájára?

Ezt követően a szerző a Nagy-Usszuri-szigetre, azután Oroszországba vezeti az olvasókat, és az orosz identitás megvitatására nyílik alkalom. Különböző tájegységek és városok ismertetése következik a kulturális sokszínűség fényében, amelynek végén a szerző arra a megállapításra jut, hogy Oroszország nem tekinthető európai országnak. S mivel mindig Európa és Ázsia között terült el, jogosan kér részt az eurázsiai övezetből. Később az „eurázsiai alagút”, azaz Törökország kerül górcső alá. A történelmi szempontok után napjaink társadalmi viszonyait elemezi, különös tekintettel Recep Tayyip Erdoğan török elnök külpolitikájára, Törökországnak a NATO-hoz és Oroszországhoz való viszonyára. A fejezetet a szíriai és afganisztáni rideg valóság bemutatásával zárja.

A szerző végül Európába kalauzol, amelynek kilátásait kételkedve figyeli. Európának önértékelési problémái vannak, azt hiszi magáról, hogy a modern idők egyik legfejlettebb kontinense, és a többiek hozzá képest elmaradottak (főleg Ázsia). Európa nagy változásokon megy át, amelyek főleg kívülről érik őt. Az átalakulások az uniót sem kímélik. Az eltelt évtizedek alatt az Európai Unió keveset törődött az Európán kívüli világgal, és most nagy traumaként éri a változások áramlata, amellyel a brüsszeli bürokrácia egyelőre nem tud mit kezdeni. Brüsszel most pánikba esve kapkod. Kérdés, ha lesz megoldás, az vajon hosszú távú lesz-e.

A szerző a megoldást abban látja, hogy Európa is magáévá teszi az eurázsiai koncepciót (vagy legalábbis törekszik rá). A külpolitikai tényezőkkel is számolni kell, amilyen például Ukrajna, az energia, valamint a kereskedelmi problémák, illetve a menekültválság kérdései. A menekültválságot csak úgy lehetséges sikeresen kezelni, ha Európa és Ázsia szövetségre lép. Következő indok az összefogásra a nagy biztonsági fenyegetettség. Európának le kell küzdenie felsőbbrendűségi tudatát, sőt az is kérdéses, hogy meg tudja-e őrizni identitását Euráziában.

A könyv epilógusa Donald Trump megválasztásával és ennek az eseménynek a külkapcsolatokra tett hatásával kezdődik. Elemzésre kerül a muszlim világ és Kína helyzete, az Egyesült Államok és Európa jövőbeli kihívásai. A szerző szerint a Brexit csak a kezdet, a szuperhatalom Eurázsia lesz, valószínűleg ázsiai központtal.